

ЕЖЕГОДЕН КОНКУРС ЗА ЕСЕ НА ДАТСКИ ЕЗИК

Организатори:

*Център за научни изследвания и информация „Ханс Кристиан Андерсен“ към
Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и
Посолство на Дания в България*

ANNUAL COMPETITION FOR ESSAY WRITING IN DANISH LANGUAGE

Organisers:

*Hans Christian Andersen Centre for Research and Information at
Sofia University St. Kliment Ohridski and
Embassy of Denmark in Bulgaria*

От 2015 г. до днес Центърът за научни изследвания и информация „Ханс Кристиан Андерсен“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Посолството на Кралство Дания в София и Датската агенция за замъци и култура организират ежегоден конкурс за есе на датски език

Всяка година студентите от катедра „Германистика и скандинавистика“, изучаващи датски език и литература, имат възможност да участват в конкурса, чиято цел е да мотивира студентите да научат още повече за датската култура и история, да ги насърчи да приложат своите знания по датски език в различен контекст, да им даде възможност да разгърнат своя мироглед.

Тазгодишният конкурс се проведе под наслов „Историята зад картината“ („Historien bagved maleriet“) и бе вдъхновен от датския художник Вилхелм Хамерсхой (1864 – 1916), известен с уменията си да „играе“ със светлината, да разказва истории чрез своите реалистични портрети и картини на сцени и интериор на датски домове от края на XIX в. и началото на XX в. Задачата на студентите бе да изберат една от три емблематични за творчеството на Вилхелм Хамерсхой картини, а именно „Интериор от Странгеде 30“ („Interiør fra Strandgade“ 30, 1900 г.), „Интериор, млада жена в гръб“ („Interiør, ung kvinde set fra ryggen“, 1903 – 1904 г.) и „Отворени врати (бели врати)“ („Åbne døre (hvide døre)“, 1905 г.) и да разкажат своята история, вдъхновена от нея.

Тази година всички победители в конкурса за есе на датски език са студенти от специалност „Скандинавистика“ на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. С първа награда бе отличена **Габриела Атанасова** (студентка от четвърти курс), с втора награда – **Ивон Темелкова** (студентка от втори курс), с трета – **Белослава Загарева** (студентка от втори курс), а специалната награда на датския посланик получи **Велислав Великов** (студент от трети курс). Есетата на победителите в конкурса са публикувани тук.

* * *

The annual competition for essay writing in Danish language has been organized since 2015 by the Hans Christian Andersen Centre for Research and Information at Sofia University St. Kliment Ohridski, the Embassy of Denmark in Sofia and the Danish Agency for Culture and Palaces (Slots- og Kulturstyrelsen).

Every year the students from the Department of German and Scandinavian Studies who study Danish language and literature have the opportunity to participate in the competition. The aim is to encourage the students to apply their Danish language skills in a different context, broaden their perspectives and motivate them to learn even more about Denmark’s culture and history.

This year’s essay competition in Danish was entitled “Historien bagved maleriet” – “The story behind the painting”, inspired by the Danish painter Vilhelm Hammershøi (1864 – 1916), famous for his skill to play with light and tell stories through his portraits and paintings of scenes and interior in Danish homes at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. The students’ task was to choose between three paintings which are emblematic for Vilhelm Hammershøi’s work, namely “Interior from Strandgade 30” („Interiør fra Strandgade 30“, 1900), “Interior, young woman, seen from the behind” („Interiør, ung kvinde set fra ryggen“, 1903 – 1904) or “Open doors (white doors)” („Åbne døre (hvide døre)“, 1905) and write their own story, inspired by it.

This year all the award winners are students at the Scandinavian Studies programme at Sofia University “St. Kliment Ohridski”. The first prize was awarded to **Gabriela Atanasova** (4th year student), the second prize – to **Ivon Temelkova** (2nd year student), the third prize – to **Beloslava Zagareva** (2nd year student) and the Special prize of the Danish ambassador was granted to **Velislav Velikov** (3rd year student). The award winners’ essays are published below.

MANDEN BAGVED MALERIERNE

Gabriela Atanasova

Skandinavistik, 4. årgang

Strandgade 30. Syv år er fløjet forbi, siden jeg og Ida flyttede herfra. Siden den sidste gang, jeg låste den hvide dør efter mig. I dag står jeg igen foran den på mine svage fødder, der dirrer af smerte. Uden Ida. Efter lange overvejelser besluttede jeg, at det bedste ville være, hvis hun ikke kom med. Jeg kan ikke klare tanken om, at hun vil huske den sidste gang, vi er sammen her, på denne måde. Hvor kraftløs jeg kommer ind ad døren. Eller hvor kort tid jeg har at leve. Jeg trækker vejret en gang til, og prøver at få nøglen til at gå ind i låsen, men mislykkes. Det virker, som om låsen vil overbevise mig om, at jeg absolut ikke skal åbne døren til fortiden. Som om jeg er i stand til at gøre noget utænkeligt som at skrue tiden tilbage.

Nøglen går endelig ind, og et lille skrub kræves for at åbne den knirkende dør. Det første skridt ind over tærsklen er det sværeste. Ikke kun på grund af sygdommen, der æder min krop indefra og dræner mig for mine kræfter, men også på grund af, at jeg er bevidst om, at jeg træder ind i en lejlighed, hvor jeg ikke længere hører hjemme. Går ind som et fremmed menneske. Uden invitation. Der er ikke nogen eller noget, der venter på mig her, men for ikke så længe siden plejede jeg at kalde disse vægge for „hjem“. Jeg kendte hvert hjørne godt og havde mestret kunsten at forudsige, hvordan vinduerne i hvert værelse ville bryde solens stråler. Det tillod mig at planlægge hvor og på hvilket tidspunkt af dagen jeg skulle male.

Imens jeg tager de første skridt gennem entréen til soveværelset, kan jeg mærke, at lugten er anderledes. Det har jeg regnet med, men det forbløffer mig stadigvæk. Nu befinder jeg mig i et spøgelseshus med nøgne vægge, der huser alle lejeres historier. Deres ensomhed, deres tanker, deres skænderier og deres glæde sammenblandes. Hvert menneske har efterladt nogle spor efter sig. Nogle af disse spor er synlige, mens andre gemmer sig i det menneskelige minde. I mit hoved har jeg lavet et indgående kort over boligen. Med lukkede øjne forestiller jeg mig, hvordan jeg åbner alle døre og trækker gardinerne fra. Sætter mig ved pianoet og bladrer i Idas nodebøger. Jeg anstrenger mig for at udrede, hvad alle tegn og noter betyder, men forgæves. Det er jo hende, der er usædvanligt dygtig til at spille musik.

Efter min korte imaginære vandring åbner jeg øjnene igen og begiver mig imod soveværelset, den første stue til venstre for entréen. De små ridser på trægulvet minder mig om vores enorme seng, og hvordan Ida plejede at vende sin ryg til mig, fordi hun elskede at føle solstrålerne på sit ansigt om sommeren. Hendes lange hår på puderne, parfumeflakonerne på

natbordet, bunken af breve og de blå blækmarker på skrivebordet præger minderne fra denne stue.

Imens jeg træder ind i det næste værelse, tør jeg ikke lukke døren til soveværelset. På en besynderlig måde finder jeg trøst i tanken om, at jeg altid kan gå tilbage til det, fordi der normalt ikke er nogen vej tilbage i livet. *Tiden er jo menneskets værste fjende og den kan vi aldrig overliste.* Men imens jeg kigger mig omkring, begynder forskellige minder at dukke op, det ene efter det andet. Pludselig kan jeg se Ida komme hjem igen. Et lille smil glider over hendes læber, når vores øjne mødes, men vemod kan læses i hendes ansigt. Med langsomme bevægelser sætter hun sig ved pianoet i samme værelse, og begynder at give udtryk for alt, hun ikke kan forklare med ord. Og midt imellem floden af harmoniske klange står jeg med lærredet foran mig, og prøver at gennemskue, hvad det er, som nager hende. Efter 10 minutter føler hun sig åbenbart lettet, så hun tager sin bog, og stiller sig ved vinduet for at læse. Jeg betragter hende længe og tænker: sådan vil jeg altid huske hende – takksom, lidt mysteriøs og sårbar. I samme øjeblik indser jeg, at jeg skal vie mit liv til at materialisere vores tid sammen på jorden ved at male hver eneste detalje, der udgør den. Jeg maler hende i forskellige hverdagssituationer. Imens hun kigger ud ad vinduet, sidder på stolen og læser breve eller rydder hele lejligheden op med en serveringsbakke under armen.

Det vanlige hosteanfald afbryder mit ynkelige forsøg på at glemme virkeligheden. Min forfaldende krop saboterer mig igen, og mit hoved er begyndt at spinde. Det slår mig, at jeg ikke magter at se alle rum i dag. ”Måske næste gang”, mumler jeg for mig selv, men jeg kan stadigvæk opfatte nogen tvivl i min egen stemme. *Hvis der bliver en næste gang.* Jeg vender mig om og begiver mig mod indgangsdøren uden at lukke dørene efter mig. Jeg vil forlade denne lejlighed med tanken om, at jeg altid kan komme tilbage. I dette liv eller i det næste. Tager mit sidste skridt inde i lejligheden og dér, på grænsen mellem fortiden og nutiden, livet og døden, forstår jeg, at jeg tog fejl: det sidste skridt er altid det sværeste.

HISTORIEN BAGVED MALERIET

Ivon Temelkova

Skandinavistik, 2. årgang

Jeg blander den blå maling med en smule grå og lidt hvid. Normalt bruger jeg kolde farver, når jeg føler mig nedtrykt. Ida og jeg skændtes i dag. Derfor tog jeg automatisk fat i det blå. Mens jeg smører malingen på lærredet, afspiller jeg samtalen i mit hoved.

Du er aldrig til stede, sagde hun. Du er her, men du er ikke med mig. Jeg kunne sige det samme om hende. Men jeg siger ikke noget overhovedet. For jeg kan ikke forestille mig mit liv uden min kone. Hun er den eneste person, jeg kan tale med. Også selvom vi sjældent taler. Vi kommunikerer hovedsageligt, mens jeg maler. Vi taler stadig ikke sammen, men jeg føler mig tæt på hende, når jeg maler hende. Jeg ser hende læse. Jeg kigger efter, hvordan lysstrålen går gennem gardinet, glaserer hendes ansigt og krammer hendes krop. Dette er vores stille samtale. Jeg maler og hun læser. Sådan går vores dage.

Jeg er nødt til at male. Kun når jeg maler, kan jeg træde væk fra mine tanker. Normalt drukner jeg i mine tankers hav, men mens jeg maler, er de som en flod, jeg kan se fra kysten. Derfor maler jeg. Derfor er jeg nødt til at male.

Jeg går over til at male detaljerne: vinduets trækant, gardinets små folder, plisseringerne i hendes nederdel. Hun vender en side. Lyden af siden, der vender, får mig til at indse, hvor stille det har været i rummet.

Det er det, jeg forestiller mig, der gik gennem Hammershøis hoved, mens han malede. Der er en masse biografiske fakta om Hammershøi og hans kone, som vi kan stole på, men der er også så meget, vi ikke ved. Hvordan var deres forhold egentlig? Hvordan er hun til stede i så mange af hans malerier, men ser altid så fjern ud? Noget af det, der gør hans malerier så magiske og fængslende, er, at de er opslugt af mystik. Vi vil aldrig få at vide, hvad der skete i de rum, så de er så kolde og stille. Eller måske var hensigten slet ikke at få dem til at se kolde og uvenlige ud. Måske følte han sig rolig og i fred alene, og det tomme rum forestiller et fristed for ham, hvor han kan sidde fordybet i sine egne tanker. Uanset hvad der er sandt, kan man altid genkende, at et maleri tilhører Hammershøi, fordi der er en helt bestemt følelse, som alle hans malerier bibringer betragteren.

HISTORIEN BAGVED MALERIET.**INTERIØRET SOM EN REFLEKSION AF DEN INDRE FØLELSE***Beloslava Zagareva*

Skandinavistik, 2. årgang

Vilhelm Hammershøis kunst samt hans personlighed er grænseløse i tiden. Hans stil passer ikke ind i nogen ramme, han følger ikke „kanonerne“ i datidens kunst. Kunstnerens mod introducerer os til nye og spændende verdener.

Hammershøi tilbringer lidt tid i London hvor han bliver inspireret af denne smukke bys atmosfære som er indhyllet i tåge, skygger og røg. Hans malerier minder ofte om dette landskab, men bringer det ind i hjemmet – det mest intime og sikre sted for mennesket. Gennem spillet mellem mørke og lys udtrykker han en palet af følelser og budskaber, som iagttageren fortolker gennem perspektivet af sine personlige oplevelser. Formålet med hans kunst er at bringe mennesket til følelsesmæssig katarsis og at provokere dets tanke og fantasi. Det minimalistiske interiør i hans malerier bringer os tættere på budskabets essens, på den skjulte mening, giver os et sted at slå os ned i rummet, at blive en del af lærredet, at være kunst som tænker, lever og oplever stormen af følelser som oversvømmer os mens vi ser på billedet.

Hammershøi maler ofte sin kone Ida som hovedkilden til budskabet. Hendes kropsholdning, aktivitet, ansigt giver dynamik til det statiske miljø omkring hende. Idas fremtoning – den enkle kjole, det løse hår – harmonerer med billedets enkelthed, men samtidig giver hendes komplekse, kvindelige natur med sanselighed, ynde og ømhed detaljer og dybde til maleriet. De korrekte, rene linjer i Hammershøis malerier gør et stærkt indtryk. Som han gentagne gange siger: „Når jeg vælger et motiv, overvejer jeg først linjerne.“ Lysets vinkel og indretningen af møblerne i rummet bringer harmoni og mådehold i hans malerier.

Atanas Dalchev (1904 – 1978) er en bulgarsk digter og oversætter. Gennem sine værker berører han komplekse filosofiske temaer som han kombinerer med billeder som alle kender – vinduet, døren, rummet, bogen. Således når han ud til alle og provokerer dem til at tænke over disse eksistentielle emner. Ligesom Hammershøi søger han ikke at behage nogen og er ikke påvirket af samfundets dominerende præferencer. Mange ligheder kan findes mellem Dalchevs poesi og Hammershøis malerier. I sit værk „Rummet“ skriver Dalchev: „Aftenens hæshed vokser / umærkeligt i hjørnerne / og efterårssolen falmer / på gulvtæpperne“. Disse vers kan referere til den danske kunstners gengivelse af lys. Det spiller en vigtig rolle i hans værk og sætter ofte iagttageren i tvivl om hvilken del af dagen eller året det er – om det er morgen eller

aften, om det er blidt forår eller varmt efterår. Lyset er et symbol på håb og trøst, men det kan ikke eksistere uden mørke. Vi kunne ikke erkende det ene hvis vi ikke erkendte det andet. „Døren er altid lukket/ og mørket sover i rummene, også om dagen“ skriver Dalchev i sit digt „Huset“. Disse ord genlyder i maleriet „Interiør fra Strandgade 30“ af Hammershøi. Lyskilden er også håbets kilde. Ida står nær vinduet og flygter fra mørket, der kryber ind i hjørnerne. På dette maleri er det svært at sige om lyset kommer fra solen, månen eller en gadelampe, men det er irrelevant fordi det er vores eneste kilde til verden udenfor, væk fra den dystre byrde af det trygge begrænsede „fængsel“.

De hyppigt nærværende lukkede døre i Hammershøis malerier symboliserer grænsen mellem det ydre og det indre – den virkelige verden og tankeverdenen. Lukket, de forhindrer muligheden for en udvej, begrænser os fra det der eksisterer hinsides vores opfattelse, hinsides det kendte. Dog er vinduer forbindelsen mellem boliginteriøret og omverdenen, de er en portal som vi går igennem for at stifte bekendtskab med det ukendte. Sådan bevarer Hammershøi harmonien i sin kunst – illustrerer de grænser der dog kan overvindes.

Vilhelm Hammershøi er et fænomen i dansk kunst. Gennem sit minimalistiske interiør sender han et budskab om forbindelse med den menneskelige sjæl og ensomhed, men også med håb. I den bulgarske litteratur siger Atanas Dalchev: „Jeg elsker den kunst der erobrer virkeligheden og ikke løber væk fra den, som smelter ting og fænomener og uddrager fra dem som malm den slanke billedverden“. I begyndelsen sagde jeg at Hammershøi ikke kan tilskrives en bestemt stil, men hans værker satte gang i en ny læsning af kunsten – interiøret som en refleksion af den indre følelse.

HISTORIEN BAGVED MALERIET

Velislav Velikov

Skandinavistik, 3. årgang

Alle har en historie at fortælle. Den kan være om livets glæde, om et knust hjerte, om en kærlighed uden grænser. Der er altid noget.

Overskriften „Historien bagved maleriet“ får mig til at reflektere over eksistens i en ramme, stivnet i et øjeblik eller levende i evigheder. Hvad er det for et øjeblik! Træer, mennesker, vind, sol, regn, sne...

Selv om vi alle har en historie at fortælle, gør nogle det bedre end andre, og det, synes jeg, er naturligt. Efter min mening skaber det ikke særlig store problemer, fordi andres talent ikke fratager fornøjelsen fra dem, som faktisk har lyst til at iagttage den her kunst. Dem, som er begavede, er familiære med måden. Måden de kan få dig til at græde med kun en sætning, eller med kun nogle dygtige penselstrøg. Eller at få dig til at dykke ned i dine tanker.

Når jeg ser på Hammerhøis billeder, ser jeg noget, som jeg genkender fra mange år tilbage. De tomme værelser, lyset, ligegyldigt om det er i en varm eller kold farve, giver mig ikke nogen fornemmelse af komfort. De minder mig blot om stilstand, noget som har forfulgt mig i årevis – et levende mareridt. Jeg vidste ikke, hvem jeg var, heller ikke hvad jeg var. Tomhed, et vandrende spøgelse, som gik mig på nerverne, indtil jeg dømte det til døden ved at drukne det i liv. Jeg kan ikke sige, at dette spøgelse var noget, som jeg hadede. Nej. Jeg kunne ikke hade det. Jeg hadede mange ting, jeg foragtede dem endda, men denne ting, eller snarere ingenting, kunne jeg ikke. Jeg accepterede det bare som en lukket dør eller en vendt side i en bog. En del af mig, som ikke længere eksisterer, en tåge, for evigt begravet i glemslen.

Symbolerne i Hamersshøis tegninger er få, men de knuser din sjæl, river den i stykker og kaster den tilbage til fortiden. Et øjeblik ser du dig selv i et spejl, og det er fortiden. Du ser på det ætsende og med afsky. Du vil have, at det skal være anderledes. Du vil ændre noget, du ikke har mulighed for. „Umulighed“. Det er netop dette ord, der sårer os så alvorligt og dybt. Vinduerne, den ensomme kvinde, det blege lys, der flyder i nuancerne af dag og nat. Ka-mæle-on, en slave af evigheden. Og alligevel forbliver det dødt og lydløst. Jeg forestiller mig mig selv i en sådan kvælende stue, og hårene rejser sig. Fordi jeg aldrig vil vende tilbage til den tomhed igen. Jeg vil aldrig smage blækket igen. Jeg kan lide Hammersshøi. Virkelig. Ikke fordi han har drukket af andres ulykke eller fordi han er forskellig fra mig. Jeg forelsker mig i hans kunst, fordi han, af alle de andre forfattere, jeg hidtil har kendt, udtrykker det, jeg engang var,

netop det farveløse lys i en verden fuld af muligheder ud over vinduet. Det er ikke længere sådan. Der er ikke nogen, der sidder i hjertets fængsel, låst inde i et lille rum af glemsomhed. Der er intet livløst lys, der spiller på sine strenge af ensomhed og spiller, indtil man bliver vanvittig. Det er ikke mig. Men jeg forstår Hammershøi. Mit tidligere selv forstår ham bedst. Hans lidelse har på en eller anden måde rødder i en romantisk følelse. Det uopfyldte, drømmen om det, lægger vægten på den følelsesmæssige linje, der knuser den menneskelige ånd med hvert blik på hans billeder.

Ethvert menneske har sin egen historie at fortælle. Hammershøis historie er vemodig og melankolsk. Lysets fokus i billederne er ofte en diagonal, måske er det forår, efterår eller vinter? Og når solen står højt på himlen, sniger sommeren sig måske ind? Vi kan kun gætte, men en ting er sikkert, nemlig at kunstnerens sjæl er i stykker. Men det kan ikke høres. Nej, slet ikke. Det er en proces med langsom forvandling af eksistensen til glemsel. Hammershøis geni kommer ikke fra at genspejle sulten, krigen, lidelsen, lykken, freden eller festen. Hans talent ligger i at vise det, der ikke kan ses, i at give mening til det, der ellers ikke ville have nogen betydning. Hvad var det, dette menneske måtte sejre over, for at udfylde lærredet med farver, der stivner dit sind, med lys mørkere end natten selv, med en slags tilværelse mere sjælløs end et skelet. Sådanne mesterværker, der har overlevet tidens tand, akkurat som lyset, der stadig er med i rummet.

Måske vidste Hammershøi noget ud over vores kloghed, ud over vores verden. Alligevel, når man lukker sig selv inde i dybderne af sin sjæl, omfavner man en verden, der er som en afgrund, med spyd af tordenbærende længsel og skærende lys, med begær, lidenskab endda, nedbrydende, fortærende. Så stærk, at alt suges ind og bliver til stjernestøv. Hvor meget skal en sjæl igennem for at blive til en universel katastrofe? Hvor mange tårer er nødvendige for at drukne sig fuldstændigt og uigenkaldeligt? Hvor meget sorg kan ens legeme rumme, før det brister? Vil vi blive til fnug på puden? En sød drøm ... måske.

Mange ord har jeg ikke brug for, for at se det, jeg engang har set, hullet, det der, det forbandende, det kære hul. Det „jeg“, som ikke længere er der, men som var skridtet mod det, jeg er nu. Dette mirakel af højeste grad er Hammershøi for mig. Et spøgelse, et øjeblik i evigheden. En dråbe i havet, et sandkorn i klitterne. Et skæbnesvangert „hej“ eller „farvel“, beskrevet af ensomheden og glemslen. Selvom de er sådan, er jeg her nu. Kære hr. Hammershøi, du er ikke her, men jeg er, dog i et øjeblik. „Undskyld mig, men jeg gjorde sådan: jeg knuste det forbandende vindue, indåndede verden med alle dens dumheder og grimheder, med alle dens mirakler og lykke. Det er mig nu. Undskyld mig for glasstykkerne, for de var smukke, Hr. Hammershøi. Men knust glas eller ej, vil jeg omfavne verden og blive oplyst af alt andet

undtagen glemsel. Fordi det virker for mig alt for smukt at se blade på træer og alt for søde mennesker fra tid til anden, uanset hvor meget de kan gå mig på nerverne. Jeg vil indånde syrener, tulipaner, hyacinter, jeg vil plaske og blive våd, solbade og tumle i sneen!“

Beklager, jeg hopper nu gennem de knuste glasstykker mod verden. Farvel og vi ses om et øjeblik! Om et øjeblik!